

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

שם השיעור: האם ה' ציווה לשלוח את המרגלים?

שם המרצה: ראש הישיבה, הרב יעקב מדן

בס"ד 18.4.335

1. רש"י במדבר י"ג, ב

שלח לך - לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו נשלחה אנשים לפנינו, כמה שנאמר ותקרבון אלי כלכם וגו', ומשה נמלך בשכינה. אמר אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר אעלה אתכם מעני מצרים וגו', חיהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשוה:

רש"י דברים א', כב-כג

ותקרבון אלי כלכם - בערבוביא... אבל כאן, ותקרבון אלי כלכם, בערבוביא. ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים: וייטב בעיני הדבר - בעיני ולא בעיני המקום... מעתה אף אני הודיתי לדבריכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם:

2. רמב"ן במדבר י"ג, ב

אבל ישוב העניין בזה, כי ישראל אמרו כדרך כל הבאים להילחם בארץ נוכרייה ששולחים לפניהם אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים ובשובם ילכו התרים בראש הצבא להורות לפניהם הדרכים, כעניין שנאמר הראנו נא את מבוא העיר, ושיתנו להם עצה באיזו עיר ילחמו ותחלה ומאיזה צד יהיה נוח לכבוש את הארץ, וכך אמרו בפירוש וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים וגו', כלומר הערים אשר נבא אליהן תחילה ומשם נבא בכל הארץ. וזו עצה הגונה בכל כובשי ארצות ועל דעת רבותינו חטאו באמרם נשלחה אנשים לפנינו, בעבור שהם רואים את ישועת ה' אשר יעשה להם תמיד, והיה להם ללכת אחרי הענן אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת. ומשה קבל מהם, למלאות תאוותם. ויהיה טעם וייטב בעיני הדבר, שסבלתי רעתכם והוריתי לעשותו.

3. רבנו בחיי במדבר י"ג, ב

סוס מוכן ליום מלחמה ולה' התשובה. שלמה המלך ע"ה יזהיר כל אדם בכתוב הזה שיעשה כל דבר שיצטרך לעשות ובדרך הטבע כל מה שבכוחו, ושימסור השאר בידי שמים, כי הנס אינו חל אלא בחסרון הטבע, ועיקר יצירת האדם בנוי על מדת הטבע, ועל כן יצטרך שיעשה האדם פעולות ועניינים שיהיו הכנות להשיג בהן חפצו ולעמוד על משאלות לבו, כמי שרוצה ללכת למלחמה על אויביו שראוי לו שיכין כלי זין וסוסים ומרכבות ליום מלחמה, שאם אינו מכין ויטמוך על הנס ימסר ביד אויביו... ואחר שעשה לו כל יכולתו והשתדל בכל כוחו ועשה בדרך הטבע כל הכנותיו אין ראוי לו לבטוח שיגיע אל רצונו רק בשם יתעלה לא בהכנות האלה, כי יש אדם שיאבד במלחמה עם כל ההכנות, ויש שינצל מבלעדיהן... וא"כ אין עיקר התשובה בענין המלחמה ולא בענין הרפואה להכנותיהם רק בשם יתעלה... זאת כוונת התורה ורוב הפסוקים מוכיחין כן, ולכך תצוה התורה לישראל להשתדל בהכנות האלה שיצאו חלוצים בעלותם למלחמה על אויביהם, ושישימו אורב ושישלחו מרגלים בערי האויבים... וכן מצינו בדוד ע"ה כששאל באורים ותומים השיבו הקדוש ברוך הוא: "הסב אל אחריהם ובאת להם ממול בכאים", צוה להשתדל בדרך המנהג והטבע, כמנהג שאר האומות הנוצחין בטבע, וכן מצינו במלחמת העי שאמר הש"י ליהושע: "שים לך אורב לעיר מאחריה". והוא הטעם בעצמו במרגלים ששלח משה רבנו ע"ה במדבר פארן שהקב"ה צוה בכך.

4. קידושין מ"ב, א

דאמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל אמר רב: מניין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן, שבית דין מעמידין להם אפוטרופוס לחוב ולזכות? לחוב אמאי? אלא לחוב ע"מ לזכות? ת"ל: ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו (קידושין מ"ב, א).

5. תענית כ"ט, א

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

ויבכו העם בלילה ההוא. אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותה לילה ליל תשעה באב היה. אמר להם הקב"ה: אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני קובע לכם בכיה לדורות.

6. יומא ט', ב

ריש לקיש הוי סחי בירדנא, אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא. אמר ליה: אלהא סנינא לכו, דכתיב אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז, אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף, שאין רקב שולט בו, עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו (תרגום חופשי: ריש לקיש היה שוחה בירדן. בא רבה בר בר חנה ונתן לו ידו להעלותו. אמר לו ריש לקיש: בשבועה! אני שונא אתכם! שנאמר 'אם חומה היא').

7. סנהדרין מ"ד, א

אמר רב נחמן אמר רב: מאי דכתיב תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות, תחנונים ידבר רש - זה משה, ועשיר יענה עזות - זה יהושע... אלא מהכא ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן.